

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра методології та методів соціологічних досліджень

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Організація та методи вибіркового дослідження в соціології

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціальні технології»
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Світлана САЛЬНІКОВА

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (підпис, ПІБ, дата) «__» 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис, ПІБ, дата) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2022

Розробник(и):

Світлана САЛЬНІКОВА, к. соц. н., доцент, доцент кафедри методології та методів соціологічних досліджень

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри методології та методів соціологічних досліджень

_____ Микола СИДОРОВ_
(підпис)

Протокол № 14 від «30» 06 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «29» липня 2022 року № 8

Голова науково-методичної комісії _____ Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – ознайомити студентів з методологічними та методичними особливостями організації вибіркового досліджень, а також оволодіння техніками побудови та ремонтування вибірки та отримання практичних навичок щодо підготовки та проведення вибіркового соціологічних досліджень.

2. Попередні вимоги до успішного опанування навчальної дисципліни: студенти мають бути знайомі з базовими поняттями теорії ймовірностей та математичної статистики, володіти програмою Excel для роботи з каркасом вибірки, обчислення деяких дескриптивних статистик, побудови графіків тощо.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна є важливим спеціально орієнтованим предметом, що безпосередньо сприяє розвитку професійної підготовки, формуванню та вдосконаленню певних фахових умінь та навичок у студентів-соціологів як майбутніх працівників науково-дослідних центрів та організацій, які мають потребу у проведенні прикладних соціологічних досліджень. Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи формування, обґрунтування та ремонтування вибіркової сукупності. Значна увага приділяється методам побудови складних вибірок, практичним підходам до оцінювання помилок вибірок та інших їхніх характеристик.

4. Завдання (навчальні цілі):

- Ознайомити зі сферою застосування вибіркового методу в емпіричних соціологічних дослідженнях та особливостями формування вибірки в контексті їх програмування;
- Представити базову систему понять вибіркового методу, необхідних для практичної роботи з вибірковими соціологічними дослідженнями;
- Представити основні типи вибірок, особливості їх формування;
- Навчити планувати складні вибірки різного дизайну, у т.ч. збирати статистичні дані для каркасу вибірки та її ремонтування за потреби;
- Навчити виявляти, мінімізувати (за можливості), враховувати помилки вибірки та оцінювати репрезентативність вибірки;
- Представити підходи до забезпечення якості вибіркового соціологічного дослідження, у т.ч. здійснювати контроль якості уже реалізованої вибірки.

Це спрямовано на формування наступних компетентностей:

- Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів (СК04).
- Здатність самостійно планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження (СК05).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Сфера застосування вибіркового методу та особливості формування вибірки в контексті програмування конкретного соціологічного дослідження	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Тест, письмова робота	10
2.1	Збір статистичних даних для формування вибірки та її ремонтування; обчислення обсягу вибірки і помилки	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Тест, практичне завдання	20
2.2	Планування вибірок певного дизайну	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Тест, практичне завдання	35

2.3	Виявляти, мінімізувати (за можливості) та оцінювати помилки вибірки, у т.ч. репрезентативність вибірки	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Тест, практичне завдання	20
4.1	Забезпечення якості вибіркового соціологічного дослідження	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Тест, практичне завдання	15

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)				
	1.1	2.1	2.2	2.3	4.1
Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач (PH06).	+	+		+	+
Вміти розробляти програму соціологічного дослідження (PH09).	+		+		
Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів (PH10).		+	+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольні роботи (дві, є обов'язковими), KP1: PH1.1, PH2.3, PH4.1; KP2: PH2.1, PH2.2, PH4.1 – 14 балів / 20 балів (дві контрольні роботи по 7 мінімальних або 10 максимальних балів кожна)
2. Самостійна робота (одна, є обов'язковою), PH2.1, PH2.2 – 7 балів / 10 балів
3. Робота на практичних заняттях PH1.1, PH2.1, PH 2.2, 2.3, PH4.1 – 15 балів / 30 балів

- підсумкове оцінювання – іспит, PH1.1, PH2.1, PH2.2, PH2.3, PH4.1.

- умови допуску до підсумкового оцінювання:

Всі обов'язкові форми семестрового оцінювання мають бути складені з оцінкою, що є не меншою ніж 60% від максимальної оцінки для відповідної форми оцінювання. Таким чином сумарна оцінка за всіма формами семестрового оцінювання має бути не менше ніж 36 балів (60% від максимальної оцінки у 60 балів). Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критично-розрахунковий мінімум – 36 балів, повторне складання контрольних робіт, виконання самостійної роботи і частини невиконаних раніше завдань для підготовки до практичних занять, є обов'язковим для одержання допуску до іспиту.

7.2 Організація оцінювання:

1. Контрольна робота – KP 1 проводиться після опрацювання змісту першої та другої частин дисципліни (після теми 9); KP 2 вимагає комплексу знань і проводиться після опрацювання третьої частини дисципліни (після теми 12).
2. Самостійна робота – виконується після опрацювання теми 8 та має бути представлена на кафедру за 1 тиждень до початку сесії.
3. Робота на практичних заняттях (теми 1-12) – протягом семестру.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

Назва та номер теми	Кількість годин		
	Лекції	Практ. заняття	Сам. робота
1. Вибірка в контексті програмування соціологічного дослідження			
1. Вибірковий метод у соціології. Основні поняття та визначення	2	2	4
2. Зв'язок вибірки соціологічного дослідження з його програмою. Перехід від об'єкту дослідження до одиниць спостереження: технологічна схема	2	2	4
3. Розрахунок обсягу вибірки. Оцінювання обсягу вибірки та випадкової помилки	2	4	6
2. Методи формування вибіркової сукупності			
4. Типологія основних вибіркових методів. Прості імовірнісні методи відбору. Переваги та недоліки	2	2	4
5. Дизайн складної вибірки. Складні імовірнісні та нестрогі випадкові методи відбору		2	6
6. Особливості формування територіальних та локальних вибірок	2	4	10
7. Вибіркі для крос-культурних та міжнародних порівняльних досліджень	2	2	6
8. Проектування і проведення досліджень на час проведення виборчих кампаній	2	2	6
9. Вибірка у якісних соціологічних дослідженнях		2	6
3. Забезпечення якості вибіркового соціологічного дослідження			
10. Якість соціологічної інформації	2	2	6
11. Методи ремонтування вибірки. Метод зважування і відсікання	2	4	4
12. Опис соціологічного дослідження у наукових та публіцистичних працях	2	2	8
Всього годин	20	30	70

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні заняття - 30 год.

Самостійна робота - 70 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна

- Горбачик, А. (2007). Методические особенности организации и проведения «Европейского социального исследования» в Украине. *Украинское общество в европейском пространстве*; под ред. Е. Головахи, С. Макеева. Киев: Институт социологии НАНУ; ХНУ им. В. Н. Каразина, С. 18–32.
- Паніна, Н.В. (1996). *Технологія соціологічного дослідження*. Курс лекцій. Навч. посібн. Київ: Наукова думка, С. 61–106.
- Паніотто, В. І., Максименко, В. С., Харченко, Н. М. (2004). *Статистичний аналіз соціологічних даних*. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 270 с., С. 177–195.
- Паніотто, В., Харченко, Н. (2017). *Методи опитування*: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 342 с., С. 82–103, С. 186, С. 200–212, С. 231, С. 274–282, С. 299.
- Сальнікова, С. (2021). *Вибірка у соціологічному дослідженні*. Підручник. Луцьк: Вежа-Друк, 252 с.

- Сальнікова, С. А. (2005). Алгоритм систематичного відбору з випадковим початком: наукове обґрунтування та практична доцільність. *Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр.*, С. 251–256.
- Сальнікова, С. А. (2013). Надійність соціологічної інформації. Організація та методи вибіркових досліджень. *Соціологія: тестові завдання. Навч. посібник*. Луцьк: Вежа-Друк, 80 с., С. 33–42, С. 43–54.
- Чурилов, Н.Н. (2008). *Типология и проектирование выборочного социологического исследования (история и современность)*. Киев: Факт, 366 с.
- Kalton, G. (2020). *Introduction to Survey Sampling*. Second Edition. SAGE Publications, 184 p., P. 1–94. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/introduction-to-survey-sampling/book262864>, <https://cutt.ly/5G6yhNZ>
- Kish, L. (1994). *Survey Sampling*. NY. <https://www.worldcat.org/title/survey-sampling/oclc/256017>

Додаткова

- Донченко, В. С., Сидоров, М. В.-С. (2015). *Теорія ймовірностей та математична статистика для соціальних наук : навч. посіб.* Київ : ВПЦ «Київський університет», 400 с., С. 59–72, С. 369–372.
- Ковальська, Є., Джевага, М. (2020). Зв'язок між рівнем невідповідей в особистих інтерв'ю та типом помешкання респондента (на прикладі аналізу параданих ESS). *Соціологічні студії*, 2 (17), 30–40. DOI: 10.29038/2306-3971-2020-02-30-40
- Нікітіна, Т. (2009). Теоретична та емпірична інтерпретація і операціоналізація поняття «валідність». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 2, С. 113–129.
- Сальнікова, С. А., Лішук-Торчинська, Т.П. (2016). Особливості формування вибірки у дослідженні методом усної історії. *Історична соціологія цивілізацій: модерн поміж демократією та нерівністю* : Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Політехніка, 380 с., 374–375.
- Сальнікова, С. (2017). Соціальне самопочуття жителів міста Луцька: про що говорить моніторинг. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 2, С. 105–118.
- Сальнікова, С. (2018). Соціальна діагностика міста Луцька в рамках розробки стратегічного плану його розвитку. *Соціологічні студії*. № 1 (12), 42–51. <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2018-01-42-51>
- Світове дослідження цінностей 2020 в Україні (2020). Український центр європейської політики. Київ. http://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS-UA_2020_report_WEB.pdf
- Чурилов, Н.Н. (1986). Труднодоступные единицы наблюдения – источники систематических ошибок. *Социс*. №1, С. 116–125.
- Cornesse, C., et al. (2020). A Review of Conceptual Approaches and Empirical Evidence on Probability and Nonprobability Sample Survey Research. *Journal of Survey Statistics and Methodology*, 8, 4–36. DOI: 10.1093/jssam/snz041
- Country Data Set Details (2020). *Gallup*. Retrieved September 4, 2020 from <https://www.gallup.com/services/177797/country-data-set-details.aspx>
- ten Broeke, G., Tobi, H. (2020). Mapping validity and validation in modelling for interdisciplinary research. *Quality & Quantity*. 18 p. <https://doi.org/10.1007/s11135-020-01073-8>

10. Додаткові ресурси:

- Генератор випадкового відбору. Random.org.ua
- Державна служба статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Державний реєстр виборців. https://www.driv.gov.ua/ords/portal/cm_core.cm_index?start
- Центральна виборча комісія. <https://www.cvk.gov.ua/>
- Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/home>
- ESOMAR. <https://www.esomar.org/>
- Gallup World Poll. <https://www.gallup.com/178667/gallup-world-poll-work.aspx>